

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

TRST - 30. decembra 1981
Leto XXXIII. - Štev. 24
Petnajstdnevnik - Quindicinale
Abbon. postale - Gruppo II/70
300 lir

OB VSTOPU V NOVO LETO

V duhu sožitja in miru vendar odločno in pogumno

KPI bo dosledno sledila svojim obvezam

Izteka se težko leto, ki je preizkusilo celo državo, našo deželo in mesto.

Bilo je to leto velikih političnih dogodkov, med katerimi je najpomembnejši ogromna mobilizacija evropskih narodov v boju za mir in razorožitev, za pogajanja med SZ in ZDA, ki bi preprečila namestitve jedrskih raket tako na vzhodu kot na zahodu, ki bi izbrisala možnost zgraditve nevtronske bombe. Komunisti smo temu boju dali odločilen doprinos in ga nameravamo še naprej dajati tudi skozi vse prihodnje leto.

Drugi dramatičen problem je poljska kriza, z vsemi zapleti, ki iz nje izhajajo in ki nas je prisilila k globokemu razmišljanju o problemih socializma z obširno in živahno razpravo v krogu naše partije — razprava, ki mora zagotoviti trdno enotnost — in s trdim odgovorom na napade in strumentalizacije nasprotnikov. Če se je KPI opredelila za ostro obsodbo vojaškega udara na Poljskem, pomeni, da bo šla na tem stališču do konca, kar zadeva tresoč socializem v vzhodnih državah z namenom, da izsledi najjasnejšo smer za nas in za zahodno Evropo, smer v kateri bo sinteza demokracija-socializem dobila največje možno odobravanje med delavci, tehniki, intelektualci in mladino. Želimo si, da bi se Poljska čimprej osvobodila vojaškega obroča in da bi našla pot dialoga in narodne enotnosti v izgradnji svojega lastnega socializma.

Družbena in gospodarska kriza, ki zajema Italijo in Furlanijo-Julijsko krajino je doživela velike boje, ki se bodo morali prihodnje leto še bolj zaostri, če hočemo doseči obrambo in razširitev zaposlenosti, ki zaenkrat plava v talnih vodah. Boj za delavne pogodbe, za demokratično ekonomsko načrtovanje, proti inflaciji in za primerne služnosti, ki

jih vsa skupnost potrebuje, bo v središču naših obvez.

Kar zadeva Trst, so propadli vsi manjšinski odbori melonarske liste, zato smo sedaj pred novimi volitvami, na katerih se bomo predstavili kot aktivni protagonisti pred ljudstvom in političnimi silami: naš predlog o enotni vladi z občani, brez nesoglasij, v popolni in neodrekljivi doslednosti, bo moral stati v središču tega velikega dialoga, ki ga nameravamo vpeljati, da bomo lahko premostili vse težave in našli trdno politično voljo in enotnost.

Ne da bi tlačili vse v isto vrečo, ampak, da bi nakazali zdravo bodočnost našemu mestu, ne pa obujali spomine na njegovo preteklo slavo.

To velja za pristanišče, ladjedelstvo, železarstvo, za zaposlitev mladine, za znanstvene raziskave, za mednarodno sodelovanje, za aktuiranje osimskih sporazumov (istočasno bomo skušali iskati novih dogovorov med Italijo in Jugoslavijo v zvezi s prosto industrijski cono) in za zagotovitev novih, nujnih infrastruktur. Isto velja tudi za ogromno

skupino naših starejših ljudi, katerim ne smemo dajati samo spoštovanja ampak jim zagotoviti družbeno življenje in primerno oskrbo.

In končno globalna zaščita Slovencev, s katero se ne sme več zavlačevati: na naši pokrajinski konferenci smo vztrajali na stališču, da mora vlada začeti iter predstavljenih zakonov in dosegli enoglasnost deželne odbora, ki zahteva, da se zakon vzpostavi brez nadaljnjih negotovosti. Zopet obveza komunistov, torej.

Morda bo leto 1982 še bolj zapleteno in težko, še bolj polno napetosti. Nujno bo torej, postati aktivni protagonisti, Italijani in Slovenci, predvsem pa komunisti. Z željo, da bi se slovenska narodna skupnost še bolj utrdila v sožitju z italijanskimi demokrati, z željo, da bi vsi tovariši in njihove družine v letu 1982 našle največjo možno vedrino mislim, da lahko rečem, da bo KPI izpeljala do konca svoje obveznosti s tistim navdušenjem in zagnanostjo, ki jo ločujeta od ostalih in ki je vodilna sila delavcev in Slovencev na teh zemljah.

Claudio Tonel

Bralce in naročnike obveščamo, da bo prihodnja številka Dela izšla v četrtek, 14. januarja in da bo z novim letom redno izhajalo vsak drugi četrtek.

Bralcem, naročnikom in našim poštvovalnim raznašalcem želimo prijetna praznovanja in voščimo srečno in uspešno Novo leto!

Uredništvo

Poljska, odločilen dogodek

Poljskih zahtev po svobodi ni mogoče ločiti od zahtev po popuščanju napetosti in razorožitvi

To, kar se je zgodilo na Poljskem v noči med 12. in 13. decembrom, nas kot komuniste dramatično zadeva in obvezuje. Tej svoji odgovornosti se ne bomo mogli izmakniti. Treba pa je izhajati s splošnejšega gledišča: govoriti moramo predvsem kot demokrati in ljudje, kot Italijani, kot Evropejci, ki so globoko zaskrbljeni za usodo miru. Poljskih zahtev po svobodi ni mogoče ločiti od zahtev po popuščanju napetosti in razorožitvi. V tem trenutku se tudi ne želimo vprašati, koliko je v Italiji ljudi, ki retorično mahajo z zastavo delavskih pravic in demokratičnih pričakovanj, ki so jih poteptali na Poljskem: mislimo, da nismo edini, ki se čutimo v resnici ranjene s tem udarcem, hkrati pa dolžni, da se zavzemamo za obnovo svobode in ustavnih pravic v tej nesrečni državi. Prepričani smo, da te zahteve, tega cilja ne bi smeli žrtvovati diplomatskim računom, pa tudi ne zakonitejšim in odgovornejšim pomislekom v zvezi z ohranjanjem ravnotežja v odnosih med blokoma in popuščanjem mednarodne napetosti. Ena in druga nujnost pa sta tesno povezani. Le težko bi kdo mislil, da lahko popuščanje napetosti napreduje, dokler se ne odstrani nevarnost udara ali katastrofalnega spopada na Poljskem, ki grozi že več mesecev, prav tako pa le težko kdo verjame, da se je takšni navarnosti mogoče izogniti, dokler bo trajalo obsedno stanje. Demokratične sile in vlade Italije in drugih zahodnoevropskih držav morajo torej ukrepati odločno in resno, da bi tako vnovič odprli iskanje političnih, novih, demokratične sile in vlade Italije in drugih zahodnoevropskih držav morajo torej ukrepati odločno in resno, da bi tako vnovič odprli iskanje političnih, novih, demokratičnih rešitev za krizo družbe in države na Poljskem. K temu pa lahko prispevajo tako, da bodo razvijale, ne pa pretrgale politiko gospodarske pomoči, da bodo razvijale, ne pa pretrgale pobude za obnovo pogovorov in pogajanj med Vzhodom in Zahodom. Videli bomo, ali bomo znali dvigniti na to raven solidarnost z gibanjem poljskih delavcev, s Poljsko in z zavzemajem za mir, videli bomo, kdo se ne bo znal niti ob teh odločilnih dogodkih dvigniti nad majhne propagandne in volilne špekulacije.

Že nekaj dni se neprizadeti opazovalci sprašujejo, ali se ni morda general Jaruzelski samostojno odločil za vojaško vlado — v skrajnem poskusu, da bi preprečil sovjetsko intervencijo, in z namenom, da odpre daljši rok, potem ko je brutalno udaril po najradikalnejšem krilu, po pogovorih s Solidarnostjo. Pri tem gre za hipotezo, ki se ji zahodne politične sile in vlade ne morejo izogni-

ti, ne da bi s tem odobraval hudo nasilno dejanje, ki se je zgodilo, in represivne ukrepe, ki so bili sprejeti. Takoj pa moramo povedati, da ne vidimo, kako bi bilo mogoče obnoviti pogajanja s Solidarnostjo, ne da bi prej odpravili obsedno stanje ter izredne ukrepe, in da ne vemo, koliko je Sovjetska zveza zainteresirana za to, da se ne vmeša neposredno na Poljskem, tudi zaradi spoznanja, da represivna politika ne more obroditi sadu na Poljskem, da nasprotuje helsinški listini in onemogoča vse poskuse, da bi prišlo do popuščanja napetosti. Zaradi tega v naslednjih tednih ne moremo izključiti možnosti, da se bo položaj na Poljskem še zaostril in poslabšal, pri tem pa si ni težko zamisliti kako bo reagirala Sovjetska zveza in kakšne bodo posledice na področju mednarodnih odnosov.

Toda četudi bi množice poljskih delavcev in poljskega ljudstva — s pomočjo katoliške cerkve — pokazale izjemno stopnjo samokontrole in občutka za najvišje vrednote narodne neodvisnosti, bi za nas komuniste ostali odprti temeljni problemi. Ostali bi odprti celo ob optimistični hipotezi, da bi bila vojaška vlada pripravljena delno in postopno obnoviti — tudi pod pritiskom svetovnega javnega mnenja in zaradi samostojne ocene stanja v mednarodnih odnosih — sindikalne in ustavne svoboščine. Ostaja pa predvsem nezaslišano dejstvo, da je prevzel oblast vojaški režim v državi, ki jo že nekaj deset let vodi komunistična partija in ki leži v območju tako imenovanega «realnega socializma»: ostali bi odprti, četudi bi se ta vlada kmalu umaknila pred civilno, ustavno vlado, in bi se nadaljevala «normalna» politična in parlamentarna dialektika. Toda ali je to smer, kamor naj bi krenila Poljska?

Kot komunisti smo — ponavljam — pred temeljnimi problemi. Predvsem pred problemom neuspeha sistema vodenja in politike gospodarskega razvoja, ki ga že mesece in mesece vidijo prav vsi. In drugič, pred problemom neuspeha — danes ni mogoče reči drugače, ne glede na to, kaj bo prinesla prihodnost — poskusa, da bi obnovili ne samo sistem vodenja gospodarstva, marveč tudi družbeni in politični sistem v eni izmed držav «realnega socializma». In končno, pred problemom neuspeha komunistične partije, ki si je vse do zadnjega dne prizadevala, da bi nominalistično obnovila svojo vodilno vlogo. Trditev, da moramo zdaj v luči tega preveriti in razvijati svoje poglede in svoje presojanje o vzhodnih socialističnih državah, je logična. Ni treba, da bi zanikali svoje temeljne poglede na pomen procesov, ki so se začeli

na svetu z oktobrsko revolucijo, marveč moramo upoštevati tudi — kot je rekel Berlinguer — da se je izčrpala pobuda za obnovo in osvoboditev, ki je prišla od tega pokolenja, od tega gibanja. Ni nam treba narediti šopka iz vseh teh trav ter razvrednotiti prizadevanj in rezultatov politike strpnosti, prilagajanja, previdnega obnavljanja, ki se je razvilo v kategoriji od teh držav, moramo pa vztrajati pri organskih mejah političnega režima, ki kroti prav tisto silo, ki se je razglasila za vodilno v tisti družbi — delavski razred — in ki prenaša svojo togost na samo vodenje gospodarstva, hkrati pa je stisnjena v sistem, v ideološko shemo, ki je očitno vedno manj ustrezna.

Vse to je doseglo vrhunec na Poljskem. Poskusi obnove, konkretno načrtani in storjeni v zadnjem letu, so dobili izvirno in pogumno vsebino in obliko, iskanje sporazuma — ki naj ne bi bil gol kompromis na vrhu, marveč naj bi odprl resnični pluralizem — med temeljnimi sestavinami poljske družbe, je bilo izredno pomembno, toda ti poskusi in to iskanje so propadli zaradi razlogov, ki zajemajo celo obdobje poljske zgodovine, obdobje, ki se je začelo leta 1956. Hočem reči, da je težko presoditi, koliko je vplival na odločitve za obsedno stanje in vojaško vlado tudi sovjetski pritisk, in koliko so k temu prispevala stališča zavračanja in nezaupanja, ki so prevladala v Solidarnosti, skupno z gluhim upiranjem obnovi v partiji in v državnem aparatu: hkrati pa želim povedati tudi to, da se analiza ne more ustaviti pri tem. Od leta 1956 naprej — prek prelomov, sporov in upanj, razočaranj in novih napetosti, ki se jih vsi spominjamo — niso znali poiskati prave poti za razvoj politične demokracije v tovarnah, v vodenju gospodarstva, ki bi omogočala izražanje vseh interesov, tradicij in mnenj, ki bi pripeljali delavski razred do tega, da bi zares dobil vodilno vlogo in odgovornost. Prizadevanja v zadnjem letu so očitno prišla prepozno, razen tega pa jih je oviralo preveč notranjih in zunanjih dejavnikov, da bi bilo mogoče voditi proces, ki je postal že kar buren, in obvladati procese razkroja, ki so se jim vedno bolj izmikali iz rok.

Vprašanje, ki se nam komunistom postavlja v vsem svojem pomenu, je torej vprašanje demokratičnega sodelovanja, organizacije in izvajanja oblasti v demokratičnih oblikah, vprašanje odnosa med demokracijo in socializmom. Na tem delamo italijanski komunisti že nekaj desetletij. In še bo-

(Naši razgledi)

Rinascita - Giorgio Napolitano

mo morali delati, da bomo lahko dali vedno bolj verjetne odgovore na krizo modela «realnega socializma», in hkrati s tem seveda tudi na krizo demokracije, gospodarstva in družbe v Italiji, v Evropi, na kapitalističnem Zahodu. Samo najbednejši demokrščanski in vladni propagandisti si lahko mislijo, da bodo izrabili poljske dogodke, za to, da bi prikrili — čeprav zaradi prezodnjih volitev — degeneracijo demokratičnega političnega sistema in neuspehe gospodarskega in družbenega sistema tukaj v Italiji, ali bolj na splošno, krizo in napetosti, ki tarejo razvite kapitalistične države. V naši državi in v teh delih sveta je treba odpreti novo pot k utrditvi in obogatitvi demokracije — braneč jo pred uničujočimi napadi in pred avtoritetnimi predlogi in pastmi — pot k novi obliki razvoja, pot k originalnemu procesu preobrazbe v socialističnem smislu: in to je treba narediti s soočanjem in sporazumevanjem na levi, med komunističnimi, socialističnimi in socialdemokratskimi strankami, med vsemi silami delavskega gibanja in demokratičnega sveta. Ob Vzhod brez zjamčene svobode ne postavljamo polemično Zahod brez možnosti sprememb: zavzemamo se za razširitev in za uresničevanje teh možnosti, ki obstajajo in ki so povezane tudi z obnovljeno funkcionalnostjo in modernostjo institucij reprezentativne demokracije. Jasno nam mora namreč biti, da «sedanje demokratične institucije na Zahodu niso končna točka zgodovine», toda, kot je rekel Togliatti že pred več kot dvajsetimi leti, «ne želimo demokraciji ničesar odvzeti, želimo ji dodati marsikaj... nove oblike kontrole in neposrednega sodelovanja delavcev pri proizvodnem procesu...», svobodne organizacije za medsebojno pomoč in kolektivni nadzor na raznih področjih civilnega življenja». Želimo, da bi se demokracija razvijala, ne da bi se pri tem oslabilе varščine in temeljne institucije, ali da bi bile podcenjevalne v zavesti in v prizadevanjih komunistov in delavcev.

PRISPEVKI

Ob četrti obletnici smrti dragega Karlota in hčerke Neve, prispeva Matilda Puntar s Proseka 15.000 lir za sklad Dela.

Ob poravnavi naročnine prispeva Gregori Antonio, via Vigneti, 5.000 za delo.

Vida Gerlanc - Menucci, Prosek, prispeva 5.000 lir

Vatovac Leopold, Devinščina, prispeva 10.000 lir

Regent Zala, Prosek, prispeva 4.000 lir

V spomin na pokojnega tovariša Bogomila Kralja, prispeva Mario Briščik, 10.000 za sklad Dela.

Josip Pertot, Zatrežec, prispeva 5.000 lir, Adam Leopold, Nabrežina 5.000 lir

Ob priliki izleta v Verono, daruje Angel Veljak 5.000 lir za Delo

Anica Ferfolja, Trst, prispeva 4.000 lir.

Vsem darovalcem se pristočno zahvaljujemo.

V soboto in s ponovitvijo v nedeljo, je boljunsko prosvetno društvo «F. Prešeren» priredilo tradicionalno Štefanovanje. Nastopili so domači pevski zbor in tamburaški ansambel ter dramska skupina v veseloigro «Teta Karlota». Igra prikazuje življenje in zapetljaje v družini, kjer ni dialoga in sporazumevanja med starši in otroci. K sreči pa pride na obisk teta Karlota, ki je več let preživela v Kanadi in je tudi zelo «razgledana». Teta se takoj znajde in situacijo tudi reši.

Igra, ki jo je napisala režirala Tatjana Turko, je vzbudila med gledalci veliko smeha in zabave, ob koncu pa so izvajalci poželi zaslužen aplavz.

Avtorici in poštvovalnim članom dramske skupine želimo še veliko uspehov in jim voščimo srečno Novo leto!

Komu so gorele svečke?

Iskreno povedano se zdi, da se za poljske dogodke zanimamo še največ prav mi komunisti, tudi zato, ker je to naša stiska in tudi naše trpljenje, ko moramo preverjati načela, ustaljene prakse in razmišljati o globljem pomenu storjenih napak.

So tudi drugi, ki jim je za Poljsko mar prav toliko kot za lanski sneg ali pa taki, ki si od poljske drame pričakujejo predvsem konkretnih rezultatov - zase. V mislih imam voditelje nekaterih italijanskih strank (demokristjanov, socialistov, socialdemokratov), ki že delajo račune na možnost vladne krize in predčasnega razpusta zbornice, ker upajo, da se bodo okoristili v volilni kampanji, ki bi potekala na valu emocionalnosti zaradi poljskih dogodkov. Morda pa pri tem ne upoštevajo, da je čas neizprosno sodnik in bi lahko tudi spremenil okoliščine.

Končno se mi zdi, da moram povedati še nekaj. Nekaj, česar ne morem trpeti je hinavstvo, do katerega je prišlo pri najgrših instrumentalizacijah poljskih dogodkov. V mislih imam naprimer tisto svečko, ki jo je Reagan prižgal na svojem oknu v božični noči in pozval tisoče ameriških državljanov, naj storijo enako in dokažejo tako svojo solidarnost s poljskim ljudstvom.

Podobno je storil papež in še mnogi drugi so se jim pridružili. Svečka je bila nekaj simboličnega, in vendar me je motila veliko več kot naprimer akcija fašističnih pretepačev, ki so na drevoredu v Trstu zbirali denar za Poljsko in kofutali vse, ki so jim ga odrekli.

Zakaj? Ker je bila izraz nenamernega rasizma, ki je dal Poljakom absolutno prednost pred vsakim drugim trpečim bitjem, čeprav je vsako trpeče bitje vredno pozornosti in solidarnosti. Mar zato, ker je papež Poljak? Ali pa zato, ker je mnogo poljskih priseljencev med volilci predsednika Reagana?

Nesprejemljivo je, da se demagoško instrumentalizira poljsko dramo, obenem pa pozablja na vse pošastne pojave, s katerimi je nabit sodobni svet. Mar je mogoče, da se razburjamo za tragedije vzhodnega bloka, ne vidimo pa tragedij in zločinov povsod, kjer so?

V dneh, ko je general Jaruzelski zaprl aktiviste «Solidarnosti» in ko je poljska policija streljala na delavce v Katovicah in Gdansku, je režimska vojska v demokratskem Salvadorju pobila par tisoč nedolžnih ljudi. Koliko je vredno njihovo življenje? Mar niso vredni niti ene svečke na oknu predsednika Reagana ali papeža Janeza Pavla II? Zdi se, da ne, če je res, da jih ni prizadel niti umor katoliškega škofa Arnulfa Romerja pred oltarjem v San Salvadorju?

V istih dneh je režim «atlantskih» golpistov v Turčiji zahteval kakih sto smrtnih obsodb proti komunistom in sindikalistom. Koliko svečk so vredni?

In še: vsak dan umira zaradi krivične razdelitve bogastva na svetu na tisoče in tisoče ljudi, otrok in starejših, v državah «tretjega sveta». Smo bili pozorni na tragedijo, ki je posledica stra-

hotnega razkoraka med svetom bogastva in svetom polkolonialnega izkoriščanja?

Ne, nismo postavljali svečk na naša okna. Pa ne zato, ker bi nas ne bolelo pri srcu za usodo poljskih rudarjev, pač pa prav zato, ker nas njihova usoda prizadene v enaki meri kot nas prizadene usoda vsakega trpečega bitja, ne glede na jezik ali raso, ne glede na zemljepisno ali politično pripadnost. Usoda Poljakov nam je blizu, kot nam je blizu usoda Afgancev in Salvadorcev! Zato smo za vsako enotno pobudo, ki naj pripomore k reševanju teh dramatičnih problemov na načelih pravičnosti in samoodločbe, medtem ko nasprotujemo vsaki obliki senzacionalistične instrumentalizacije. Tudi tako poudarjamo razliko našega internacionalizma.

st.s.

Nadaljevanje iz prejšnje številke

Na drugem tržaškem procesu

Leta 1935, ko je italijanski fašizem začel imperialistično vojno z napadom na Etiopijo, se je Tomažič umaknil v Jugoslavijo. Najdlje je prebil v Zagrebu in Mariboru, kjer so živeli mnogi njegovi primorski rojaki težko življenje emigrantov.

Življenje in delo v Jugoslaviji je za Tomažiča pomenilo visoko politično šolo. KPJ in SKOJ sta v Sloveniji zoper naraščajočo fašistično nevarnost gradila široko ljudskofrontno gibanje, povezovala delavske, kmečke in meščanske sile in čedalje bolj poudarjala pomembnost reševanja nacionalnega vprašanja.

V stavko mariborskih tekstilcev se je aktivno vključil tudi Tomažič, ki je sicer deloval v klubu primorskih emigrantov »Nanos«, in je z drugimi študenti opravil pomembno nalogo v nabiralnih akcijah za stavkajoče delavce. Sedmega januarja 1937 so ga aretirali, ga kmalu izpustili, toda moral je zapustiti Maribor. Hotel se je pridružiti borcem v španski državljanski vojni, vendar so ga na švicarski meji zavrnil in avstrijska žandermarija ga je v marcu 1937 predala italijanski.

Snovanje oboroženega upora

Po vrnitvi v Trst je bil spet zaprt v Coroneu, nato pa so ga junija 1937 vtaknili v vojaško suknjo. V vojski je ostal leto dni. Po vrnitvi v Trst oktobra 1938 je spet bil pod policijskim nadzorstvom. Kljub temu je Pino Tomažič nadaljeval revolucionarno delovanje v Trstu in Slovenskem primorju. Z največjim poletom je začel obnavljati partijsko organizacijo, ki so jo razbile in oslabele številne aretacije. Z Alojzom Budinom sta ustanovila pokrajinsko vodstvo stranke in utrjevala njene celice na Krasu, Vipavskem, slovenski Istri, vse do Tolmina in Postojne. Glavno težišče je Tomažič prenesel na tri temeljne naloge: na snovanje in utrjevanje ljudskofrontne

ga gibanja, agitacijsko in propagandno delo ter na priprave na oboroženo vstajo, s katero naj bi si Primorci priborili nacionalno in socialno osvoboditev. V manifestu slovenskemu narodu ob ustanovitvi komunistične stranke Slovenije sta bila v tej zvezi pomembna dva odstavka: »1. Jugoslovanski del, četudi sam zatiran, pa je danes matica slovenskega naroda, njegovo kulturno središče, iz katerega črpajo nove sile tudi Slovenci v Italiji in Avstriji... 2. Treba je podpreti boj slovenskih narodnih manjšin v Italiji, Avstriji idr. za njihove narodne pravice, kajti slovenski narod se ne more in ne sme odpovedati svojemu staremu cilju: združeni in svobodni Sloveniji.« Tomažič je poznal te temeljne politične dokumente in tudi sporazum KPI o sodelovanju s slovensko narodno revolucionarno organizacijo, a se je zavedal, da bo vse ostalo le pri sklepih in programih, dokler ljudje o njih ne bodo obveščeni, dokler jih ne bo sprejel delavski razred, zlasti pa njegov vodilni del - komunistična stranka. Veliko skrb je posvečal organizacijskim in idejnopoličnim krepitvi partijske organizacije. Na skrivnih sestankih maja 1934 na Trstelu, julija 1939 v Goričah pri Divači in februarja 1940 na Dolu pri Repentabru so pretresali probleme, ki so zadevali komuniste vse Primorske. Vrh njegovega organizacijskega in političnega delovanja pa je bila pokrajinska konferenca komunistov Julijske krajine aprila 1940 v Briščkih med Opčinami in Prosekom. Na njej so sprejeli akcijski program, ki ga je predložil Pino Tomažič, a se žal ni ohranil v izvirniku. V skladu z njim so primorski komunisti težišče svojega dela vedno bolj prenašali na pripravo na oboroženo vstajo. Do uresničitve teh načrtov pa ni prišlo, ker je fašistična tajna policija OVRA aretirala Pina Tomažiča, njegove sodelavce in nekaj tigrovcv. V zapore so spravili in posadili na obtožno klop drugega tržaškega procesa najboljši ljudi iz vse Primorske, vseh slojev in nazorov. Sam proces se je spričo političnih razmer raztegnil iz leta 1940 na celo naslednje leto in težišče obtožb se je preneslo na »intelektualce, komuniste in teroriste«. Voditeljem prve skupine so naposled spremenili smrtno obsodbo v dolgoletno ječo, na smrt pa so obsodili Pina Tomažiča in štiri njegove tovariše, da bi oslabilo osvobodilno gibanje v njegovih začetkih, zastrašili mladino in jo odvrgli od oboroženega upora.

Po razglasitvi smrtnih obsodb je Pino Tomažič zavrnil prošnjo za pomilostitev. Take žrtve so potrebne, je dejal, in morajo biti. Fašistov ne bom prosil milosti. Živeti hočem, ne pa politično umreti!

DELO - glasilo KPI
za slovensko narodno manjšino
Direktor ALBIN ŠKERK
Ureja uredniški odbor
Odgovarja FERDI ZIDAR
Uredništvo in uprava:
Trst - Ulica Capitolina, 3
telef. 76.48.72, 74.40.47
Dopisništvo v Gorici: Ulica Locchi, 2
telef. 24.36
Poštni tekoči račun 11/7000
Letna naročnina 6.000 lir
Tisk: Tipolito Stella snc
Ulica Molino a Vento 72 - Trst